

**Arhitekta,
kultūrplānošanas
eksperte, urbāniste
LĪVA KREISLERE
apzina iedzīvotāju
sajūtas, vēlmes,
emocijas, vīzijas, lai
saprastu pilsētvidi.
Starptautiskā projektā
viņa iepazīst Līgatni,
cenšas atklāt tās
identitāti, to, kas ie-
dvesmo vietējos, viņu
vērtības, tradīcijas,
pārmaiņas.**

- Kas ir kultūrkartēšana?

- Saprast vietu bez hierarhijām. To, kas svarīgi tūrismā, kultūrā, kas cilvēku attiecībās, kas bērniem, senioriem, uzņēmējiem, kas starptautiskā kontekstā. Kas ir Līgatne - tās agrākie konflikti, emocijas, attiecības. Kultūrplānošanas uzdevums - rosināt jautājumus un procesus. Šī metode mēģina iet pret pilsētas (teritorijas) pārdošanas ideju. Tās mērķis ir *aktivizēt* pilsētu. Centrā ir pilsoniskā iesaiste. Pieeja vedina pašvaldības un industrijas domāt, ka kultūra var būt platforma, kur saietas iedzīvotāji, lai diskutētu. Ir lietas, kas nav monetizējamas: dzīves kvalitāte, piesaiste vietai, demokrātijas procesi. Palīgā nāk kultūra. Tā nav kultūras aktivitāšu plānošana, kā varētu šķist pēc nosaukuma, bet gan pilsētplānošana caur kultūras un mākslas notikumiem, organizācijām un māksliniekiem. Kultūrplānošana cenšas paplašināt kultūras jēdzienu un izpratni tieši pilsētas kontekstā, lai plānošanas dokumentos radītu vietu arī dažādām mazajām vietējām kultūras norisēm un institūcijām, kas nav tieši saistītas ar pašvaldību darbību, taču ir vitālas, lai pilsētas būtu enerģiskas, aicinošas un patīkamas dzīvošanai. Tās mērķis ir parādīt, ka ilgtspējīgai pilsētas apkaimju un teritoriju attīstībai ir nepieciešama cieša saistība ar dažādām nozarēm, sadarbība dažādās jomās (sociālā, vide, ekonomika, kultūra u.c.). Galvenais ierosinātais pārmaiņām ir vietējās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās. Kultūrplānošana kā pieeja ir vērsta uz iedzīvotājiem, viņu vēlmēm un ciešu iesaisti notiekošajā. Tā ļauj attīstīt teritoriju, ceļot tās sociālo un radošo kapitālu.

Kartējot vietas, var ieraudzīt jaunus resursus un konfliktus, kurus paši iedzīvotāji ikdienā bieži pat nepamana. Mums bija 23 sarunas ar dažādiem līgatniešiem, arī pašvaldības un izglītības iestāžu darbiniekiem, septiņiem jauniešiem līgatniešiem, jo tikai pēc desmit gadiem vari saukties par īstu līgatnieti. Bija svarīgi dzirdēt, kā līgatnieši uztver savu dzīvesvietu vai vietu biznesam, ko vēlas te mainīt un attīstīt, kā to izmanto, kādi ir sapņi, tradīcijas, kultūra un vērtības. Lūkojām uzzināt vietējos resursus, problēmas un intereses. Kultūras kartēšanas aktivitātes vēl turpinās.

- Kāda ir Līgatne?

- Līgatne atrodas Gaujas Nacionālajā parkā. Tas nozīmē ainavu aizsardzību, tā ir kultūrvēsturiskā zona. Arī atbildība. Līgatniešu dzīve rit uz skatuves. Tūristi staigā gar mājām, ieskatās pagalmos. Būtiskas ir Līgatnes un Augšlīgatnes attiecības. Mūsdie-



■ LĪVA KREISLERE.

Attīstīties, saglabājot identitāti

nās lielākā daļa infrastruktūras ir Augšlīgatnē: ārsti, sporta centrs, laba vilciena un autobusa satiksmes. Vecāki cilvēki līdz tam, kas viņiem vajadzīgs netiek, jo autobusi kursē reti. Septiņi kilometri ir daudz.

Iebraucot Līgatnē, papīrfabriku neredzam, jo apkārt viss daudz vairāk aizaudzis nekā kādreiz. Līgatne ir uz sešiem kalniem, un to ne no viena visu neieraudzīsi. Tā ieraugāma pamazām un rada atklāšanas brīnumu.

Līgatni izveidoja papīrfabrika. Tas nozīmē, ka viena fabrika noteiktā laika posmā būvēja, plānoja pilsētu, kas ir izprotama un rada brīnišķīgu sajūtu. Katrs stūrītis ir pārdomāts. Kāds pat ieteica iekasēt iebraukšanas maksu Līgatnē.

Daudzi grib dzīvot Līgatnē. Dzīvojamā fonda pietrūkst. Vēsturiskās ēkas daudzviet sabojātas. Var redzēt plastmasas logus. Nav bijusi pietiekama pašvaldības uzraudzība. Pilsētā jūtama spēcīga kultūras un tradīciju klātbūtne. Visi uzrunāti uzsvēra, ka Līgatne strauji mainās - ienāk jauni cilvēki, investori, tiek sakārtota vide, rodas jaunas tradīcijas, kultūra paliek daudzveidīgāka.

- Pēc lielo novadu veidošanas daudz tiek runāts par mazāku vietu identitātes zaudēšanu.

- Līgatnieši ir pašprietiekami, viņi uzsver, ka identitātes apzināšanos nevar atņemt. Kāds vērtēja - tagad varam sevi saukt arī par cēsniekiem. Tas nozīmē, ka pašvaldībai vēl vairāk jāapzinās lokālais konteksts, jāsaprot, kas Līgatnei svarīgs.

Līgatne sākās ar papīrfabriku, tā bija pilsētas sirds. Tā deva dzīvokļus, bija dārziņš, nodrošināja

ti, jūties pamests, atņemt to, kas bijis - es jau neesmu tik svarīgs. Ekonomiski lēmumi ietekmē emocionāli. Gribam vai ne, bet tas ietekmē. Cilvēki aizbrauca, jo bija jāpārorganizē dzīve. Daudz vairāk nekā citur Līgatnē atļāva arī padomju laikā, jo fabrika bija svarīga Padomju Savienībai. Katram bija sajūta, ka viņš ir nozīmīgs, valsts valstī. Bija laiks, kad visi iedzīvotāji dalīja kopīgu pagātņi, atmiņas. Viņi joprojām lepojas, kā bija. Kopīga emocionālā saite, kas vieno - esam savējie.

Ar jaunākiem runājot, viņiem ir zems pašvērtējums. Viņi skatās uz lielajām pilsētām. Līgatne nav tas, ar ko īpaši lepoties. Viņiem nav šīs saiknes ar pagātņi. Nav gatavi te nākt, strādāt.

Ja aizvien kavēsimies atmiņās, kā kādreiz bija, tad grūti pieņemt kaut ko jaunu. Pieņemt izmaiņas nav viegli. Tad saulīte spīdēja, dubļu nebija - interesanta ir veco laiku romantizēšana. Bet skaistie tīlīti tika būvēti, lai ērtāk tiktu uz darbu. Jaunie biznesi, kas ienāk pilsētā, maina uzskatus - man atkal ir, ar ko lepoties.

- No ārpuses kādam ienākt Līgatnē nav viegli. Ienācēji ir tie, kuri var kaut ko mainīt, jo viņiem cits skatījums un vērtējums, nav atmiņu, kā kādreiz bija.

- Jaunie līgatnieši atzīst, ka nejutās pilnībā pieņemti. Kā atzina uzņēmējs, ir būtiski, kā ienāc Līgatnē, ir svarīgi, lai pieņem tevi un to, ko dari. Daudzi izvēlējušies Līgatni, lai būtu dabā, un novērtē pilsētā īpašo. Ja jaunpieņācēja un kopienas vērtību skala sakrīt, tā

ir bāze darīt. Savukārt vietējiem katram kopienā ir sava vieta, ne viens vien baidās kaut ko darīt, kļūdīties. Viegļāk strādāt ārpusē. Mazajās pilsētās jāprot dzīvot. Lielajā pilsētā, ja nepatiks darbs vienā uzņēmumā, aiziesi uz citu, nepatiks vienā skolā, aiziesi uz citu. Infrastruktūra ir tāda, kāda ir, jābūt gudriem attiecībās, sākot ar kaimiņiem.

- Kas latvietim ir identitāte?

- Vietējai varai ir vēlme noteikt kādu zīmolu - esam tīrākā, klusākā kultūras vieta. Tā identitāte der vieniem, citiem ne. Ir cilvēki, kuri dzīvo Līgatnē, jo viņiem patīk iet alās medītēt, patīk kultūras pasākumi, citiem pilsētas ritms. Identitāte ir individuāla. Kad mēģinām pateikt, ka šīs vietas identitāte ir tāda vai šāda, riskējam kādus cilvēkus izslēgt. Ja arī pasākām, tad svarīgi, ka esam gatavi to mainīt. Pateicām, ka Līgatne ir rāma vieta. Ko nozīmē rāma, ko laimīga? Rāma varbūt nav klusa? Jābūt gataviem šo zīmolu attīstīt, lai iekļautu visu sabiedrību. Bet Līgatne ir bijusi ātra, skaļa, te bijusi papīrfabrika, te sporto, te ir aktīva kultūras dzīve. Kad Lustūzi spēlē, visa Līgatne dzird. Kā sadzīvot, un vai tas ir pretrunā ar rāmumu un dabu.

- Vietējās varas uzdevums ir dot cilvēkiem piederību, lai tas, kas pateikts virsrakstā, būtu par mani un man.

- Kultūrplānošana ir psihoterapija pilsētai. Atnāc un runā par sevi, un pēc laika psihoterapeits tev pasaka - viss, ko tu saki, ir tāpēc, ka bērībā bija tā un tā. Tad sāk sevi izprast. Neesmu tikai es, arī daudzi citi, un katram patīk kas cits. Viedokļi var būt pretēji, tie ir svarīgi, lai atklātu būtisko. Nekad nebūsim visi vienādi un nepiekritīsim vienam. Līgatnē attīstās industrijas, tās nevar ietērt vienā vārdā.

- Pašprietiekamību var mantot? Cik nav dzirdēts - mums nekā nav.

- Lepnums, ka strādā fabrikā, par tevi rūpējas, tas ir kopienas atmiņa. Man šķiet svarīgi, ka cilvēki vienā brīdī dalīja kopīgu pagātņi, atmiņas. Tad bija brīdis, kad nekā nebija un tika tam pāri. Pašvērtējumam svarīgi, lai kāds pasaka, cik te skaisti, labi, cik jūs esat laimīgi.

- Līgatnei jāiet tālāk.

- Papīrfabrika visu organizēja, un pašorganizācija nebija aktuāla, kā tas bijis daudzās mazās Eiropas pilsētās. Kopienai jāirko tikšanās, jābūt neformālām iespējām nākt kopā, izrunāties. Protams, pastāv risks, ka katrs deķīti vilks uz savu pusi. Līgatnē ir tik liels potenciāls, lai roku rokā ietu vienā virzienā. Sarunu vedējam jābūt pašvaldībai, kas vieno. Svarīgi, kopā sanākot, būt gataviem, ka kāda vēlmes un idejas negūs kopienas atbalstu. Jāprot vienoties. Stratēģiski būtiski saglabāt kopienai svarīgāko. Tas ir demokrātijas jautājums. □

UZZIŅAI

Starptautiskajā projektā "Kultūrplānošana lauku reģionu attīstībai" (*RurCultural*), kuru vada Dānijas Kultūras institūts, trīs Eiropas mazpilsētās tiek veiktas dažādas ar kartēšanu saistītas aktivitātes. Vidzemes plānošanas reģions ir viens no partneriem, un Līgatne Vidzemē ir izvēlēta par vienu no pilotteritorijām. Tāpat kā Līgatnē kultūrplānošanas metode tiek testēta Papiļē Lietuvā un Bilundā Dānijā.

Kultūrkartēšana uzlabos valsts iestāžu spēju risināt sarežģītas sabiedrības problēmas lauku apvidos un vietējās kopienās, piemēram, iedzīvotāju skaita samazināšanos, darba iespēju trūkumu, dzīves kvalitātes pazemināšanos, kā arī nodrošinās iedzīvotāju un kultūras un radošās nozares līdzdalību.

Lappusi sagatavoja
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no
Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par saturu atbild projekta īstenotājs
izdevniecība SIA "Cēsu Druva".